

פירוש
על
ספר
צאצא

ספר יואל

פרק א'

- פסוק א' דבר נבואה מאת ד' אל יואל בן פתואל. (אמרו חז"ל שפתואל הוא שמואל הנביא, ונקרא שמו פתואל על שפיתה את האל-ל כביכול בתפלתו).
- פסוק ב' הנביא פונה אל הזקנים (שהם כבר הספיקו לראות הרבה בימי חייהם), ואומר להם שמעו דברי, ושוב פונה אל כל יושבי הארץ, ואומר להם הטו אזנכם לשמוע, אִמְרוּ לִי הֲאֵם הִיָּה הַדָּבָר הַזֶּה (שכתוב בהמשך) בימיכם, או בימי אבותיכם.
- פסוק ג' על הגזירה שנגזרה עליכם תספרו לבניכם מרוב החידוש שיהיה בגזירה, ובניכם יספרו לבניהם, ובניהם יספרו לדור שיבא אחריהם, הכוונה שזמן רב יספרו על הגזרה.
- פסוק ד' הגזרה היא : יבאו ארבעה מיני ארבה, (א. גזם. ב. ארבה. ג. ילק. ד) חסיל. מה שישאיר הגזם בשנה הראשונה יאכל הארבה בשנה השניה, ומה שישאיר הארבה יאכל הילק, ומה שישאיר הילק יאכל החסיל.
- פסוק ה' אתם השיכורים שרגילים לשתות יין התעוררו מן השינה ובכו, תיללו כל שותי יין על היין הטוב (עסיס) שנכרת מפיכם, כי הארבה אכל את הגפנים, ומעכשיו לא תמצאו יין.
- פסוק ו' הנביא רגיל לכנות קבוצת בעלי חיים בשם גוי (עם), וכאן הוא מכנה את הארבה בשם גוי, וכך הוא אומר: גוי עלה לארצי חזק בכח ואין מספר לארבה, הנביא מתאר בלשון גוזמא את חזקו של הארבה, השינים שלו כמו שיני אריה, והשינים שבהן הוא לועס (מתלעות) כמו של לביא.
- פסוק ז' הוא אכל את הגפנים ועשה אותם שממה, ואת התאנים שם לקללה, קילף את קליפות הגפן וזרקם, עד שנעשו הענפים לבנים כרגילות של עץ שנקלף.
- פסוק ח' תקונני (אֵלֵי) כמו בתולה שהתחתנה עם בעל ומת, שרגילה לחגור שק ולקונן על הבעל שנישאה לו בצעירותה, ונפטר בעודה צעירה.
- פסוק ט' נכרתו מנחה ונסכים מבית ד', כי הארבה אכל הכל, ומכיון שאין מנחה ונסכים

הכהנים באבילות.

- פסוק י' - נשדד השדה ע"י הארבה, שדד את התבואה, האדמה נשחתה, היין התייבש, כלומר אין עוד יין, ונכרת השמן.
- פסוק י"א - התביישו עובדי האדמה (אכרים) על שיגעתם לריק, אין לכם חטה ושעורה, כי הארבה כילה את קציר השדה, יללו עובדי הכרם (כורמים) על מה ייללו על הדבר שכתוב בפסוק הבא.
- פסוק י"ב - הגפן התיבשה, התאנה נכרתה, כלומר אינה נותנת פירות, רמון, תמר, תפוח, וכל עצי השדה התיבשו, ד' הפסיק את השמחה מבני האדם.
- פסוק י"ג - אתם הכהנים חגרו שקים על מתניכם, ועשו מספד, השמיעו יללה משרתי המזבח, גם בלילה בזמן השינה אל תסירו את השקים, בגלל שלא מקריבים על המזבח מנחה ונסכים, לפי שאכלם הארבה.
- פסוק י"ד - הזמינו צום, כלומר הכריזו ברבים שיצומו, קראו לעם, גם לזקנים וגם לכל יושבי הארץ שיתאספו אל בית ד', וצעקו אל ד' בתפלה.
- פסוק ט"ו - אוי ליום הזה שהוא כבר קרוב להגיע ותהיה בו פורענות מאת ד', הארבה שיבא יבזוז מכם כביזת שודדים.
- פסוק ט"ז - בעינינו נראה כיצד האוכל נכרת ע"י הארבה, ותפסק השמחה מבית ד', כי לא יהיה יין לנסך על המזבח ולכן לא ישירו הלויים.
- פסוק י"ז - מכיון שלא יהיה יין, לא יפתחו את החביות להכניס בהם אויר, ולכן יעלו החביות עובש מתחת הפקקים (מגרפותיהם), אוצרות היין והשמן יהיו שממה, ויהרסו אוצרות התבואה (ממגורות), בגלל שהתיבשה התבואה.
- פסוק י"ח - מאד תאנח הבהמה, יתבלבלו ויתעו ביערות ובמדברות עדרי הבקר בגלל שאין להם מרעה, כי הארבה אכל את המרעה, גם עדרי הצאן נתקלקלו בגלל אשמת העם.
- פסוק י"ט - אומר הנביא: אליך ד' אני קורא בתפלה, אהלי הרועים במדבר נראים כאילו אכלתם האש, הואיל ואין מרעה לצאן לא בא הרועה לשבת באהל שבמדבר, הארבה אכל את כל עצי השדה, ונראה כאילו שרפה אותם (ליהטה) האש.
- פסוק כ - גם חיות השדה שטורפות טרף ואינם ניזונות מהמרעה תצעקנה אל ד', בגלל שהתיבשו מקומות שזרמים שם מים (אפיקי מים), היתה גם עצירת גשמים ולכן נתייבשו הנחלים, מקומות הדשא שהיו במדבר התיבשו כאילו אכלה אותם

פרק ב

- פסוק א' - תקעו בשופר בציון להזהיר את העם שישובו בתשובה לפני שתגיע הרעה עליהם, הריעו תרועה בהר קדשי זה ציון לעורר העם, מחרדת קול השופר יחרדו העם, כי מגיע יום הפורענות מאת ד', והוא קרוב להגיע.
- פסוק ב' - יהיה יום של חושך ואפילה, יום של ענן וערפל, כוונת הנביא אפשר לפרש בשני אופנים. א) הצרה נמשלת לחושך. ב) מרוב הארבה תחשך הארץ, כמו שכתוב בארבה שהיה במצרים ותחשך הארץ. (רד"ק). כמו אור הבקר (שחר) שפרוש (שטוח) על כל העולם, כך יתפרש הארבה על ההרים, יהיה ארבה הרבה מאד אשר כמוהו לא היה מעולם וגם לא יהיה אחריו, במצרים היה מין אחד ששמו ארבה, וכמות כזאת ממין אחד מעולם לא היה ולעולם לא יהיה, אבל כאן היו ארבעה סוגים, וכמות כזאת מארבעה סוגים לא היה ולא יהיה עד סוף כל הדורות.
- פסוק ג' - השחתת הארבה תהיה רבה כל כך, עד שנראה כאילו שלפני הארבה הולכת אש ושורפת, ואחרי הארבה יהא נראה כאילו שרפה האש, לפני בא הארבה היתה הארץ נראית כגן עדן ואחרי שהיה נראית מדבר שממה, בגלל שאכל הכל ולא השאיר שארית (פליטה).
- פסוק ד' - הארבה יהא נראה במרוצתו כמראה סוסים רצים, וכפרשים שרגילים לרכב על סוסים במהירות.
- פסוק ה' - קולו של הארבה יהא נשמע למרחוק כקול של מרכבות שנוסעות על ההרים, וכקול אש ששורפת קש שמשמיעה קול, הארבה יהא נראה כעם חזק שערוך למלחמה כנגד האויב.
- פסוק ו' - מפני הארבה יפחדו וירעדו עמים, על הפנים של בני אדם תהיה שחרות כמו שולי קדרה שהיא שחורה מחמת האש.
- פסוק ז' - הארבה ירוצו כמו גבורים, יעלו בחומות העיר כמו אנשי מלחמה, כל אחד

מהארבה ילך בדרך המיוחדת לו, ולא יעקמו את דרכיהם. (יעֲבֹטוּן).

- פסוק ח' - ארבה אחד לא ידחף את חבירו, כל אחד ילך בדרך המיוחדת לו, הם ישכבו על החרב(שֶׁלַח) ולא יִחְתְּכוּ.
- פסוק ט' - בתוך העיר ישמיעו קול, הם ירוצו על החומות, יכנסו לתוך הבתים דרך החלונות כמו גנבים.
- פסוק י' - הנביא מתאר את הצער הגדול שיהיה בעולם בזמן שיבא הארבה, הארץ והשמים ירעדו, השמש וירח יהיו שחורים, והכוכבים יאספו את אורם.
- פסוק י"א - ד' השמיע את קולו ע"י הנביאים לפני ששלח את חייליו הם הארבה, ואמר לישראל שמחנה הארבה רב מאד, כי חזק הארבה העושה שליחותו של הקב"ה, יום הפורענות הבא מאת ד' גדול ונורא ומי יוכל לסבול אותו.
- פסוק י"ב - גם אחרי שנגזרה הגזרה, אומר ד' שובו אלי בכל לבבכם, צומו, בכו, והספידו.
- פסוק י"ג - הכניעו את לבבכם, ולא מספיק שתקרעו את בגדיכם, עם ההכנעה שובו אל ד', כי הוא חנון ורחום וירחם עליכם, מאריך אפו (כעסו), מרבה לעשות חסד, ומתחרט על הרעה שחשב לעשות.
- פסוק י"ד - מי שידוע בעצמו שחטא ישוב בתשובה ויתחרט על מעשיו, ואז הארבה ישאיר ברכה שלא יכלה את הכל, ויהיה ממה להביא מנחה ולנסך נסכים לד' אלקיכם.
- פסוק ט"ו - תקעו שופר בציון להזהיר העם לחזור בתשובה, הכינו יום צום, הכריזו שיתאספו לבית ד'.
- פסוק ט"ז - אֲסַפּוּ אֶת הָעָם, הכינו את הקהל שיצומו לד', אספו את הזקנים, אספו את הקטנים שגם הם יצומו, וגם יונקים לא יינקו, יצאו החתן והכלה מחדרם מקום אשר מתיחדים בו, להיות ביחד עם כל העם.
- פסוק י"ז - בין האולם והמזבח ששם עומדים הכהנים לעבוד עבודתם יבכו הכהנים שהם משרתי ד', ויבקשו רחם ד' על עמך, ואל תתן להם רעב, כי בהיות רעב צריכים לנדוד לארצות זרות בין הגוים, ואז הם לחרפה ובזיון בין הגוים, והם מושלים על עם ישראל, מדוע יאמרו הגוים איה אלקיהם של ישראל שעזבם ואין להם לחם.
- פסוק י"ח - כאשר תעשו את כל הנ"ל תכנס צרת ארצכם בלב ד', וירחם עליכם ועל ארצכם.

- פסוק י"ט - וד' יענה לצועקים אליו, ע"י הנביאים, וכך יאמר לעמו: הנני שולח לכם ברכה בדגן התירוש והיצהר, ותשבועו מזה, ולא אשים אותכם עוד לבזיון בין העמים שאמרו עליכם שאתם מחוסרי לחם.
- פסוק כ' - ואת הארבה שבא מצד צפון ארחיק מעליכם, ואשלח אותו אל ארץ שממה, ולא ימצא לאכול ולכן ימות, תחלת שיירת הארבה אשליך אל הים המזרחי (או ים כנרת, או ים המלח), וסופו אל הים המערבי (מה שנקרא בלשון התורה הים הגדול), ואחר מיתתו יעלה סרחונו (באשו, צחנתו) באף העוברים, בגלל שהרבה לעשות רע בא"י לכן ימות.
- פסוק כ"א - הנביא אומר לא"י אם תשובי בתשובה אין לך מה לפחד עוד מהארבה, אלא תשמחי ותגילי, כי מעכשיו ד' יתן לך הרבה טובה.
- פסוק כ"ב - אל תדאגו בהמות השדה שמא יחסר לכם מרעה, כי מעכשיו יגדל דשא במקום מגורי הרועים במדבר, כמו שהעץ יתן פריו, תאנה וגפן נתנו כוחם, כן הדשאים במדבר. (רד"ק), למצודת דוד הוא בכ"ש אם העצים שזקוקים לריבוי גשם קבלו מה שהם צריכים, כ"ש הדשא שצריך פחות.
- פסוק כ"ג - ובני ציון שמחו בד' אלקיכם כי שלח לכם מורה אלו הנביאים כדי ללמדכם את הדרך הישרה, (רש"י), והוריד לכם גשם יורה ומלקוש בחדש הראשון הוא ניסן, בשנה ההיא זרעו בניסן, וצמחה להם תבואה באחד עשר יום, להמצודת דוד הכוונה בראשון כמו בזמן הראשון לפני עצירת הגשמים שהוריד לכם כל גשם בזמנו.
- פסוק כ"ד - הגרנות (מקום אוצר התבואה) יתמלאו בתבואה, ויהיה ריבוי יין ושמן עד שישמעו את קול היין והשמן נוזלים לתוך הבור.
- פסוק כ"ה - אשלים לכם מה שחסר לכם באותם שנים שאכלו הארבה הילק החסיל והגזם, שהם החיילים הגדולים שלי ששלחתי בכם.
- פסוק כ"ו - תאכלו ותשבועו, לא כבימי הרעב שאוכלים רק בשביל להחיות הנפש, ותהללו את ד' שעשה עמכם דבר פלא שנתן לכם ריבוי גדול של שפע, ולא תצטרכו לנדוד בין הגוים ולכן לא תתביישו עוד ממה שהגוים ביזו אתכם שאין לכם מה לאכול.
- פסוק כ"ז. - אז תראו שאני משגיח עליכם, ואין אלהים שיוכל למנוע ממני להטיב לכם לכן לא תתביישו לעולם.

פרק ג'

- פסוק א' - אחרי זמן רב בימי המשיח, אשפוך רוח חכמה וְהִפְרַת האלוקות על כל בשר, כלומר אתן להם הכרת אלקות במדה מרובה כאדם ששופך דבר מה, להרד"ק רק על ישראל, להמצודת דוד גם על הוים, בניכם ובנותיכם יתנבאו, זקניכם יראו חלומות של נבואה, ובחוריכם יראו מראות נבואה.
- פסוק ב' - גם על העבדים והשפחות אשפוך רוח חכמה ושכל.
- פסוק ג' - אתן אותות ומופתים בשמים ובארץ, הנביא מדבר על גוג ומגוג, "בארץ" ישפך הרבה דם, ומן "השמים" תרד עליו אש, ועשן יעלה למעלה בצורה זקופה כמו עץ תמר זקוף.
- פסוק ד' - השמש תחשך, והירח יהפך למראה דם, להמצודת דוד היא רק מליצה על גודל הצאה שתהיה, כמו שאומרים על מי שיש לו צרות, חשך עולמו בעדו, לרש"י הוא כפשוטו כדי שיתביישו העובדים לשמש ולירח, דברים אלו יהיו לפני הגאולה בסמוך לה, יום הגאולה נקרא בשם יום ד' הגדול והנורא, לפי שד' יראה גדולת ממשלתו ומעשיו הנוראים.
- פסוק ה' - כל הקוראים בשם ד' ינצלו מהצרה שתבא על הגוים, ההצלה תהיה רק בהר ציון ובירושלים כמו שד' הבטיח, לנשאים שד' זימן אותם לאותו יום. (רש"י), להמצודת דוד רק הנשאים שקראו בשם ד' ובטחו בו.

פרק ד'

- פסוק א' - בזמן שיבא המשיח, וד' ישיב את אנשי יהודה וירושלים מהשבי, יהיה הדבר שכתוב בהמשך. (לא הזכיר את עשרת השבטים, לפי שהנבואה על יהודה וירושלים).
- פסוק ב' - ד' יאסוף את כל האומות, ויורידם למקום ששמו עמק יהושפט, ושם יתווכח אתם על מה שעשו לעם ישראל, שפיזרו אותם והגלוס מארצם, ואת ארץ ישראל חילקו ביניהם.
- פסוק ג' - על עמי הפילו גורל, ונתנו את ילדי ישראל הזכרים בתורת אתנן זונה, ואת בנות ישראל מכרו עבור יין לשתות.
- פסוק ד' - פונה ד' לצור צידון וכל מחוזות פלשת, מה לכם ולי שבאתם לארצי להרע לעמי היושב בארץ, האם אתם משלמים לי גמול על מה שעשיתי לכם רע, והלא לא עשיתי לכם רע, ואם אינכם משלמים לי על מה שהרעותי לכם אלא אתם מתחילים לעשות רע, דעו שבמהרה אשלם לכם גמול בראשכם.
- פסוק ה' - הנביא מפרש מה היא הרעה שעשו לעם ישראל: לקחתם את הכסף והזהב שנתתי לעמי, ואת הדברים הנחמדים והטובים שנתתי לישראל בזאתם מהם והבאתם אותם להיכלות (ארמונות) שלכם.
- פסוק ו' - כשבני יהודה וירושלים היו בארצם גנבתם את ילדיהם הקטנים, ומכרתם אותם לבני היִנָּנים שגרו רחוק מא"י, כדי להרחיקם שלא יוכלו לשוב מהר לארצם.
- פסוק ז' - הנני מעורר בלבם שיחזרו חזרה או הם או בניהם, ועל ידם אשיב לכם כגמולכם.
- פסוק ח' - ואת בניכם אמסור בידי בני יהודה וירושלים, והם ימכרו אותם לבני שָׁבָא שזה מקום רחוק כדי שלא ישובו לארצם, כמו שכתוב בפרשת נח עבד עבדים יהיה לאחיו.
- פסוק ט' - הכריזו בין הגוים, הזמינו עצמכם למלחמה, התעוררו הגבורים, גשו ועלו כל אנשי המלחמה להלחם. הנביא מדבר על מלחמת גוג ומגוג.
- פסוק י' - שָׁבְרוּ את כלי החפירה שנקראים אֶתִים ועשו מהם חרבות, ואת המזמרות שהם כלים שכורתים בהם הענפים (זמורות) ועשו מהם רמחים, גם החלש יתחזק ויאמר גבור אני ויבא למלחמה.
- פסוק י"א - התקבצו כל הגוים מסביב, ובעמק יהושפט ישבור ד' את כל גבורי הגוים.

- פסוק י"ב - יתעוררו ויבאו כל הגוים אל עמק יהושפט ששם המקום שד' ישפטם.
- פסוק י"ג - הנביא ממשיל את הגוים לתבואה שנגמר בישולה ואומרים שלחו מגל וקצרו אותה, כך הרגו את הגוים כי הגיע זמנם, משל נוסף, גת שמילאוה בענבים יורדים אליה הדורכים ואומרים הגיע הזמן לדרוך הענבים, כך אתם ישראל רדו אל עמק יהושפט והרגו את הגוים, כמו שהיין יורד אל הגת ומשמיע קול זה סימן שנגמרה מלאכת היין, כך הגיע זמן ענשם כי עשו הרבה רעות.
- פסוק י"ד - הרבה גוים יפלו בעמק, הנביא קורא לו עמק החרוץ לפי ששם נחרץ (נחתך) גזר דינם, קרוב לבא יום הפורענות.
- פסוק ט"ו - שמש וירח הושחרו ונחשכו, הכוכבים אספו אורם, כל זה משל לגודל הצרות שיהיו.
- פסוק ט"ז - וד' ישאג על מה שעשו לציון וירושלים, ויחרדו שרי הגוים שבשמים והגוים שבארץ יפחדו, אבל על עמו ישראל יהיה ד' למחסה, וכחוזק להם כדי שלא ילקו ביחד עם הגוים.
- פסוק י"ז - כשאחזיר שכינתי לציון תדעו שאני ד' ששוכן בציון הר קדשי, ירושלים תהיה קודש ולא יהיה רשות לגוים להכנס שם.
- פסוק י"ח - ביום ההוא אחרי שיכלו הגוים יהיו הרבה ענבים גדלים בהרים עד שיזל יין מההרים אמר זאת בדרך גוזמא, ועל הגבעות יהיה מרעה רב לצאן עד שיזל חלב מהגבעות, וכל המקומות שהיה רגיל להמשך שם מים יחזרו להמשיך מים, מבית המקדש יצא מעין וישקה את המקום שנקרא עמק השיטים.
- פסוק י"ט - מצרים ואדום יהיו מקום שממה, בגלל שגזלו את בני יהודה ושפכו דם נקי.
- פסוק כ' - אבל יהודה תתקיים לעולם, וירושלים עד סוף כל הדורות.
- פסוק כ"א - אף אם אנקה את הגוים מעון הגזל ע"י ששיבו הכסף, לישראל, אך את הדם ששפכו לא אכפר להם בממון אלא אשפוך את דמם, דבר זה יהיה כאשר ישוב ד' לשכון בציון.

חסלת ספר יואל

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

